

M. T. BRONGUS  
FRAGMENTI

Copyright © 2011. Milan Todorović  
Sva prava zadržana

M. T. BRONGUS

Prvo izdanje

# FRAGMENTI

MAGELLAN PRESS

Tenduro Management.  
Beograd 2011.

*Ova knjiga posvećena je Branki,  
ženi željenoj, ženi traženoj, ženi  
nađenoj. Njeni prsti su sačuvali  
reči koje slede, njeno srce saču-  
valo je značenje stranica koje sle-  
de, njena plava kosa sačuvala je  
londonski miris prvog susreta.*

## SADRŽAJ

.  
. .  
. .  
. .  
. .  
. .

*nema sadržaja*

## PROLOG

Ovo je priča koja govori o besmislu.

Ova priča nema poruku, niti početak i kraj.

Ova priča nije celina, jer ni život nije celina.

Život je fotografija, trenutna slika, zabeležen pokret.

Život je paradoks i pričati o njemu je uzaludan napor.

Življenje je neizrecivo.

Ova priča je posvećena nama živima,  
i njima mrtvima.

Smisao ove priče ne treba tražiti.

## 1.

**UPALILA SU SE SVETLA.** Film je bio završen i ljudi su počeli da izlaze iz sale. Ti si sedeo u prvom redu, prekrštenih ruku, sa crvenom vunenom kapom na glavi. Sedeo si ne pomerajući se, gledajući odjavnu špicu. Promicala su imena ljudi koji su radili na filmu; tebi nepoznati, nevidljivi ljudi. Sedeo si, nepomično, dok se sve nije završilo, i onda si ustao.

Bio je kraj novembra i pao je prvi sneg. Bilo je hladno, duvao je vetar sa reka i nebo je bilo sivo. Hodao si sporo, nizbrdo kroz park, do autobuske stanice. Uokolo nije bilo nikoga. Naslonio si se na zid i zažmurio.

Ušao si na zadnja vrata autobusa i seo na prvo sedište. Sedeo si prekrštenih ruku; uvek si sedeo tako. Gledao si kroz prozor. Ulice su bile puste i počela je ledena kiša. Zeleni autobus je krenuo, i znao si da ćeš malo pre ponoći stići na poslednju stanicu. Stanicu iza koje nije bilo ničega. Samo mrak i tišina. Njive, reka, ravnica.

Blok u kome si živio bio je kao ostrvo. Zgrade i soliteri, a okolo pesak. Zgrade su bile zemlja, a pesak voda. Ti si bio samo mrav koji je išao svojom stazicom. Mrav na betonskom ostrvu.

Tvoja soba je bila mala, kao zatvorska ćelija. Zidovi su bili obojeni u plavo, i plafon je bio plav. Plava boja sobe u kojoj si živio.

Upalio si lampu. Žuta svetlost se rasplinula po zidovima. Stao si pored prozora i priljubio lice uz hladno staklo.

Dugo si stajao tako.

Napokon si ugasio lampu i u sobi je ponovo bio plavi mrak. Svukao si farmerke i spustio ih na stolicu. Seo si na krevet i jasno si mogao da čuješ kišu kako udara o prozor.

Zaspao si u trenutku.

Noć je prekrila sve, kao bačeni plašt.

2.

**POLOVINOM DECEMBRA PROŠLE GODINE na moju adresu u Beogradu,** pristigla je velika žuta koverta. Moje ime i adresa bili su otkucani na beloj nalepnici pisaćom mašinom, a na poštanskim markama, vrednosti 9,50 guldena, bio je udaren pečat – Amsterdam, Holandija.

Nikog nisam poznao u Amsterdamu.

Devojku sa kojom sam proveo leto u jednom amsterdamskom predgrađu, nisam čuo, ni video punih dvadeset godina. Znao sam samo da se odselila za Ameriku, i ništa više.

Nisam imao ideju od koga je moglo, ovo poveće pismo, da bude poslato. Na poleđini nije pisalo ništa, osim jedne reči. Crnim flomasterom, ćirilicom, pisalo je - Amsterdam.

Skuvao sam sebi kafu i uzeo srebrni nož za otvaranje pisama. Polako sam otvorio veliku kovertu. Izvadio sam papire.

U rukama mi se našlo 200 stranica gustog teksta. Sadržaj je bio otkucan na ćiriličnoj pisaćoj mašini.

Na prvoj stranici, pisalo je :

LONDON, 1989.

Na drugoj stranici, rukom, bilo je ispisano:

OVO JE TAJNA KNJIGA.

NE ZATO ŠTO GOVORI O

TAJNIM STVARIMA, VEĆ  
ZATO ŠTO ĆE OSTATI  
NEDOSTUPNA.  
PISAC RAZREŠENJE PRIČE  
UVEK OSTAVLJA SAMO ZA SEBE.

I počeo sam da čitam.

3.

**KADA BI TI NEKO REKAO DA NAPIŠEŠ** ili izgovoriš  
reči kojima si naklonjen, šta bi rekao?

Samoća, rad, smirenost, postojanost, sudbonosnost,  
verovanje.

Koliko je istine u tim rečima?

Mnogo je istine, jer mislim da ne postoji čovek koji  
tome ne bi težio.

Zašto samoća?

Samoća je prava priroda. Samoća je ispoljenje.

Zašto rad?

Rad je snaga koju čovek ima ili ne.

Zašto smirenost?

Smirenost je odlika prosvetljenih.

Zašto postojanost?

Postojan je onaj koji se ne dvoumi.

A reci mi zašto sudbonosnost?

Zato što svi težimo svojoj prirodi.

Zašto si na kraju rekao verovanje?

Jer bez verovanja, svi smo u besmislu.

4.

**LJUDI SU UVEK GOVORILI** – snovi su jedno, a život je nešto drugo.

Ljudi kažu – život je život, a snovi su snovi.

Tada običan čovek shvati, kako snovi ako su dovoljno pravi, nikad ne postaju stvarnost.

I na tom mestu, knjiga se zatvara.

5.

**ŽIVIM U PRIZRENSKOJ 13.** Kada se uđe kroz vrata sa ulice, prođeš kroz pasaž, popneš se stepenicama iz dvorišta na prvi sprat i naiđeš na bela, obična vrata. Ne piše na njima ni ime, ni prezime, samo je prikucano drveno poštansko sanduče na kome je masnom belom farbom ispisano: 13/2. U to sanduče poštar ostavlja pisma za mene.

Imam 25 godina. Služio sam vojsku, završio fakultet. Neoženjen, nezaposlen.

Živim u Prizrenskoj ulici, broj trinaest kroz dva.

Soba na prvom spratu je površine 12 kvadratnih metara. Visina plafona je tri metra.

Na zapadnom zidu je krevet, na severnom zidu pisaći sto. Pored stola polica sa knjigama. Lusteri nema.

U uglu je mali lavabo sa protočnim bojlerom i polomljeno ogledalo. Klozet je na spratu, pored stepenica.

Krevet je tvrd, bez posteljine i preko njega je prebačena plava vreća za spavanje.

Nema telefona. Nema televizora. Na stolu je radio sa satom (clock radio) marke SONY. Na vratima visi peškir na pruge.

Hladno je, i na pisaćem stolu nema fioka.

## 6.

**DANAS JE UTORAK, 25. MART.** Temperatura vazduha 11 stepeni Celzijusa, vetar istočni 6 metara u sekundi.

Šetam kroz grad sam. Na sebi imam crnu vunenu kapu, vijetnamku, farmerke marke WRANGLER, i crne patike. Držim obe ruke u džepovima.

Hodam bez cilja, bez plana. Slobodan sam, nigde ne žurim i niko me ne čeka.

Kupujem novine.

Ljude sa kojima se mimoilazim na pločniku, gledam ravno u lice, u oči, u zenice. Onda se mimoiđemo.

Nikad se ne okrećem. Okrenuti se za ženom je isto kao pokušati da zadržiš vodu među prstima.

U kafani „London“, na uglu dve velike ulice, sedim odmah do prozora, u najudaljenijem uglu od ulaznih vrata. Pijem tursku kafu, sa kiselom vodom. Novine čitam u dva navrata. Onda ih presavijem na pola, pa još na pola (po vertikalni), i postavim na ivicu stola. Naručim još jednu tursku kafu i kiselu vodu. Pratim šta se dešava na ulici.

Uvek ostavljam deset posto napojnice. Ni više ni manje. Uvek tražim račun. Okrenem se, proverim nisam li šta zaboravio. Novine nosim u levoj ruci, a desnu ruku držim u džepu vijetnamke. U desnoj šaci stežem drveni kundak tetejca.

Opet sam izašao na ulicu.

## 7.

**HOTEL-KONAK-PRENOĆIŠTE.** Hotelska soba je ono najnužnije što čoveku treba. Krevet, i malo vode. Ogledalo, prozor. Pokrivač. Sto i stolica.

Matić kaže: » Hotelska soba – najpribližniji oblik samoće. Individua svedena na svoje najosnovnije elemente. Puste i ogoljene. Hotelska soba, jedan *Weltschauung*. Metafizika. Zločin. Tri slučajno spojene sobe u jednu, u Sartrovom „Iza zatvorenih vrata“. Pakao. Veliki metafizičari i zločinci morali su stanovati po hotelskim sobama. Bar potencijalno. Bar što se tiče njihove duševne klime. Realistički dekor ovde je sporedan, iako neophodan. »

Život u hotelskoj sobi uvek je bol. Branislav Petronijević umirao je u jednoj od soba Hotela Balkan na Terazijama. Nikola Tesla umro je u hotelskoj sobi na Menhetnu. Tanka je linija razlike između hotelske sobe i zatvorske ćelije.

„Gospodin iz sobe 337 sinoć je umro. Nemojte nositi doručak u tu sobu.“

„Yes, Sir.“

8.

**B. KAŽE, DOK SEDI NA ZADNJEM SEDIŠTU crnog taksija**, prolazeći ulicom Piccadilly: „Od kada sam došla u London, moja predstava o njemu se puno promenila. Nije onakav kao što sam ga zamišljala. Nekako je .... drugačiji.“

Kaže to, i pripaljuje mentol cigaretu. Gleda kroz prozor, i kaže: „Odlazim uskoro. Dosta je bilo dvadeset godina.“

Uvlači dubok dim i kaže: „Opet počinje kiša.“

Ništa više ne govori, ništa više ne objašnjava.

Kada je došla u London, gotovo slučajno, ili kako je nekada govorila „spletom životnih okolnosti“ bila je mlada, lepa i zamišljena. Danas je zrela žena, velikih plavih očiju, lepih zuba, plave kose. Zamišljena je i danas.

9.

**JEDNOG DANA, JEDNOG KIŠNOG PONEDELJKA**  
biće konačni mir.

Tog jutra, zemlja će se otvoriti i čekaće.

Jednog dana, jedne noći, zatrpće nas.

Neće biti ničega osim tame i tišine.

Biće hladno, osamljeno, bez vazduha. Neće biti ni ljudi, ni buke, ni gužve. Samo će crne svrake leteti nad Bežanijskim grobljem kroz kišu.

10.

**JEDNA UZALUDNA PRIČA.**

Knjiga ostavljena na polici.  
Nedirnuta statua.  
Upaljena lampa.  
Sa zlatnim dugmetom u ruci.  
Bez želje da nešto kažem.  
Izgubljene godine. Propuštene večeri smeha. Propuštена ljubljena, beskrajna ljubljena.  
Propušten život.

11.

**ŽIVIM U COLVILLE TERRACE 4.**

Vidim krovove okolnih kuća i jedno parče ulice.  
Imam veliki prozor okrenut ka severu i zato u mojoj sobi nikad nema sunca. Vidim ga samo na kratko, predveče, na Zapadu.  
Soba u kojoj stanujem je na trećem spratu i na vratima ima broj 12. Kraj u kome se nalazi ova kuća je Noting Hil Gejt. Portobelo Roud je na dvadesetak koraka, a ulicom pored same kuće prolazi autobus broj 15.  
Ovde se ne čuje harmonika kao u Parizu i svađa na srpskom. Engleska i Francuska su dva različita sveta. Ovde se čuju subotom ujutru svirači iz Perua. Čuju se policijske sirene. Čuju se vatrogasci. Ovde uvek negde gori, ne zaboravi to. Uveče se ne čuje ništa. Ponekad se čuje Dejvid Bouvi iz stana ispod. Čuje se otegnuti Bob Marli petkom uveče iz bara na uglu ulice. Jednom sam čuo zvonki smeh devojaka koje su prolazile pločnikom.  
Ovde se retko čuje harmonika.

12.

**DANAS JE PETAK, JULY 5, 1991.**

Emigracija je blizu. Rat je već do kostiju. Već stotine mrtvih.

Produvane cevi. Izbušene uniforme. Smrt. Belilo.

Zemlja i otvoreni sanduci.

Zaustavilo me je sve to.

Zaustavilo mi perspektivu. Preseklo me.

Naslovne stranice londonskih novina donose pakao Balkana. Rat na Balkanu. Prvi rat u Evropi posle Drugog svetskog rata.

Ljudi drže novine u rukama dok se tiskaju na ulazu metroa, autobusa, vozova. Traže posao, traže ženu, traže auto, traže novi stan ili kuću. Rat na Balkanu ih ne dotiče.

Londonska emigracija je uznemirena. Počelo je. Više se nije moglo. Gotovo je.

U srpskoj crkvi na Ledbrouk Grouvu naizgled mirno. Iza zatvorenih prozora strepnja. U kafani „Evropa“ na Šepards Bušu sablasno prazno. Nema nikoga večeras.

Arsenal je igrao sa Liverpulom nerešeno, bez golova. Funta dolar nepromenjeno.

Na sutrašnjim naslovnim stranama nema ni slova o ratu na Balkanu.

13.

**JA SAM MAŠINA koja radi deset sati na dan.** Ja sam mašina koja radi dobro, koja ne greši i koja se ne zamara. Ja sam mašina za ubijanje sati.

Ja sam mašina koja se sporo zamara i brzo odmara. Ja sam mašina kojoj treba šest sati sna.

Ja sam mašina koja sama sebe usavršava. Ja sam mašina, čovek-mašina, koji se ne pita „čemu i kuda i kako“.

Ja sam dobra, ispravna, pouzdana mašina. Ja sam čovek mašina kome je nebitno šta jede, gde spava i kako se oblači. Ja sam čovek-mašina, izdržljiva životinja, profesionalni izviđač, dugogodišnji plaćenik.

Ja sam mašina kojoj ništa ne smeta.

Mašina koja radi deset sati na dan.

14.

**LONDONSKO VREME** **posle par godina počne da nag-riza**, počne da opterećuje, da pritiska. Tad počne da se spušta svod nad glavom, sivi kišni klobuk koji zatvara vidik, guši širinu, ubija vazduh, lomi plavetnilo. Onda postaje neizdržljivo i psiha počne da se ljušti.

Prvih deset godina ništa ti ne smeta. Drugih deset godina počinješ da patiš. Trećih deset godina čini ti se da ne možeš da izdržiš. Četvrtih deset godina ti je svejedno. Zaboravio si vedro morsko nebo. Zaboravio si sebe.

15.

### BELEŠKA O PISCU

Rođen u februaru 1966. Studirao psihologiju na Filozofskom fakultetu.

Boravio u Londonu, Parizu, Istanbulu u više navrata, više godina.

Trenutno živi na zapadnoj periferiji Beograda, pored Save.

16.

**UČENJE ZAHTEVA:**

Usredsređenost

Napor

Trajnu pažnju

Zainteresovanost

(iz starog užbenika psihologije)

17.

**ENGLESKA MIRNOĆA**, tibetanska pribranost.

18.

**PADA MI ČESTO NAPAMET HOTEL „NEW YORK“  
na Krfu.** Sećam se bara i bilijarskog stola u prizemlju,  
toplih sendviča, kafe i dva bela stola napolju.

Vidim tri sprata i šalone na prozorima, oronulu  
fasadu i staru drvenu tablu sa naslikanim slovima  
HOTEL NEW YORK.

19.

**KVINTET. IZGUBLJENI KVINTET.**

Promašeni kvintet. Kvintet-to je pet ljudi koji postoje  
zajedno. Kvintet se razilazi i postaje petokraka.

Zoro završava osamljen, na placu, na seoskom putu,  
na zemlji.

Non ima nesanicu, taksira po velegradu, tragično  
troši novac i pita se što nije uspeo.

Cezar bolnica, alkohol, dno.

Džoni Amerika.

Žil zatvor, samica, ekces.

Počinje krajem. Svako na svom mestu. Svako na svo-  
joj robiji. Bez kopanja po prošlosti, i bez pogleda un-  
apred. Bez znanja o drugima, bez pitanja o drugima.  
Kvintet.

20.

**NA DRUGOM SPRATU HOTELA „ROBERTO“, Amsterdamstraat 37, u Amsterdamu,** živeo je Aleksandar M. Soba 19 bila je jednokrevetna, sa malim balkonom koji gleda na ulicu. Hotel sa dvadeset soba nalazio se u strogom centru, ali nije bio skup. Dvadeset pet guldena bila je noć, a za boravak preko deset noćenja bilo je dvadeset posto popusta. Tako je A.M. za 600 guldena ovde mogao provesti ceo mesec.

21.

**KVINTET**

JULY 1, 1991.

LONDON

(Beograd – Livorno – Hamburg)

**NA SKRETANJU SA AUTO PUTA ZA CENTAR** grada, na prvom semaforu, stajao je beli mercedes. Ponoć je prošla pet minuta, ulice su bile puste i bila je topla julska noć

Veliki automobil nosio je oznaku 300 SE, imao je četvoro vrata i telefon. Iz kola se čula glasna muzika. Lisa Stansfield pevala je „All Around The World“.

Čovek za volanom, držao je levi lakat izbačen kroz prozor, sa dva prsta upravljao je volanom, a desna šaka bila mu je na menjaču. Bio je sam u kolima.

Besciljno se vozio gradom. Veče je proveo kod kuće sa ženom i kumovima; onda su oni otišli, i žena se spremila za spavanje.

Idem malo da se provozam, rekao joj je. Ti leži...

I jedno i drugo su znali da će je probuditi na njihov način kada se vrati. Tako im je bilo najbolje.

Pre nekoliko meseci njihova mlađa ćerka proslavila je treći rođendan. Pegice na obrazima nasledila je od majke, a kestenjaste oči od oca. Bila je živahno i nemirno dete, ali je svake večeri u osam, već bila u krevetu.

Nele je još uvek čekao da mu se upali zeleno svetlo na semaforu. Premišljao se na koju stranu da krene.

Dobro je poznao grad, ovde je rođen. Često se sam vozikao beogradskim ulicama, svraćajući na mesta koja su radila celu noć. Svuda je sretao nekog poznatog, razmenio bi po koju reč, popio piće i otišao dalje.

Lutao je, bez cilja.

Upalilo se žuto svetlo, a onda i zeleno. Lagano je ubacio u prvu i krenuo. Ležerno je smotao volan i izašao na ravnu ulicu koja je vodila preko mosta. Prešao je u krajnje desnu traku i zamišljeno vozio preko reke.

Odjednom, u retrovizoru je primetio jaka svetla koja su mu se brzo približavala. U bočnom ogledalu video je da se auto prebacio u levu traku, pa u srednju traku, pa onda opet, vrlo naglo uz levu ivicu. Neko noćas luduje, pomisli.

Trenutak kasnije, vozilo je prešlo u traku iza njega. Sasvim mu se približilo i prepoznao je ford eskort xr3i. Pribili su mu se uz zadnji branik, upalili dodatne farove i počeli da trube.

Pomerio se ulevo. Eskort za njim. Dao je desni migavac, prebacio se ponovo desno, i ostavio im otvoren put. Sačekali su sekund dva, a onda se opet pribili uz njega. Sad je već bilo jasno da su nešto hteli.

Nele je prebacio u treću i dodao gas. Do sledećeg semafora, eskort je ostao daleko iza, ali je na semaforu bilo ponovo upaljeno crveno svetlo. Stao je.

Polako su mu se približili otpozadi i počeli da ga guraju prednjim branikom. Nele je pokušavao da ostane miran, ali mu je krv udarila u lice. Ubacio je u prvu, krenuo malo napred, onda brzo ubacio u rikverc, i svom silinom krenuo unazad. Razbio je jedan prednji far, brzo ubacio u prvu, zatim opet u rikverc, i ponovo se zaletio u njih. Trenutak kasnije, eskort se stvorio sa njegove leve

strane, a onda mu celom dužinom preprečio put. Otvorila su se vrata i njih četvorica su izašli.

Nele je brzo spustio desnu ruku ispod sedišta. Vrhovima prstiju otkopčao je kožnu futrolu u kojoj je stajala niklovana bereta.

Jedan od njih je iz jakne izvukao dugu gvozdenu šipku, i udario po haubi. Drugi je pokušavao teškim metalnim lancem da razbije farove. Preostala dvojica krenula su ka njemu.

Nije se uplašio.

Osetio je čudnu smirenost, i prepoznao je trenutak, koji je iščekivao celog života. Znao je da će jednom doći. Još uvek je imao dovoljno vremena da okrene auto na drugu stranu, i pobegne. Oni su bili van kola, i trebalo bi im vremena da ga ponovo sustignu.

Kao da je neko pritisnuo prekidač na projektoru, tako da je film počeo da teče usporeno. Video je kako udaraju po kolima, kako viču, približavaju mu se, ali više ništa nije čuo. Nikakav zvuk.

Sedeo je, nepomerajući se. Držao je beretu, s obe ruke među nogama, i repetirao.

Bili su samo korak dva od njega. Jedan od njih uhvatio je za bravu njegovih vrata. Nele je podigao pištolj, još uvek sedeći.

Pobiću vas, viknuo je.

Kad je to izgovorio, jedan od njih, sa ožiljkom iznad gornje usne, zamahnuo je metalnom šipkom ka njegovoj glavi, bez ijedne reči.

Počeo je da puca. Jednom, drugi put... trojica su ubrzo ležali na asfaltu. Četvrti je počeo da beži putem, i Nele je pucao za njim dok je bilo metaka.

Stajao je, grčevito stežući pištolj. Nije mogao da dođe do vazduha. Dvojica su bila pogođena pravo u glavu.

Nisu se više pomerali. Treći je bio živ, i urlao je od bolova. Bio je pogođen u stomak.

Nele je otišao do auta, i ispod sedišta izvadio još jedan pun šaržer. Napunio je ponovo, i u svakog od njih ispalio još po tri metka. Bio je uprskan krvlju, a po haubi se razlivala krv, gusta i tamna, kao ulje.

Mokar od znoja, zadihan, bacio je prazan pištolj na put, klekao i počeo da povraća.

U međuvremenu naišlo je par automobila iz istog pravca; niko se nije usuđivao da mu priđe.

Nije mislio ni na šta. U glavi mu je bila belina, i nije se ni trgnuo kada je začuo policijske sirene. Sedeo je na toplom asfaltu, leđima oslonjen na vrata mercedesa, i ukočeno gledao u tri mrtva tela.

Nije verovao da ima toliko krvi i da toliko prska unaokolo, kad izrešetaš nekoga. Možda je sve to zbog velikog kalibra.

Počelo je da mu se vrti u glavi. Probijao ga je hladan znoj. Neko ga je bez reči ugurao u plavi policijski auto i svezao mu ruke liscicama.

Što ih pobi budalo jedna, reče policajac za volanom, ne očekujući odgovor.

Čutao je, gledajući kroz prozor, kao da prvi put prolazi Makedonskom ulicom. Osećao je čudno olakšanje u telu, ali pritisak u plućima. Bilo je tako jednostavno. Samo pucaš, i cev se lepi sama za čoveka. Dum, dum, dum... i kraj. Tišina.

Iste noći, u podrumu zgrade 29.novembra, čuo je kako nekoga tuku u kancelariji. Nijednog krika, samo tupi udarci. Psovke policajaca u civilu. Telo koje pada, vezano i koje neko pridiže.

Njega niko nije ni pipnuo. Nije ni oka sklopio.

22.

**BILO JE RANO JUTRO ŠEST SATI** kiša je padala, kao da nikad neće prestati. Nebo je bilo sivo i nabijeno olovom.

Kratko podšišan čovek, izbornog lica, velikih podočnjaka, stajao je na ulazu hotela GRAND. Tamno zeleni perde iznad ulaza, štiti ga je od kiše.

Pogledao je u nebo. Nikad neće prestati, pomisli i izađe na ulicu.

Iz džepa je izvadio svežanj ključeva i zaputio se ka parkiranoj motoru. Provezao se kroz lučko predgrađe i prošao pored barova iznad čijih ulaza je goreo neon, iako je već bilo svanulo. Vozio je uskim ulicama, poznajući dobro put kojim je išao svakog jutra u isto vreme.

Odlazio je u jedini sendvič bar otvoren 24 sata. Javio bi se gazdi i seo u sam ugao, do prozora. Spustio je kacigu na stolicu do sebe i zapalio cigaretu. Poručio je kapučino i kroasan. Onda je zapalio još jednu cigaretu.

Čovek u mokroj kožnoj jakni živeo je punih sedam godina u Hamburgu. Radio je na recepciji hotela GRAND u Herman Ferdinand strasse broj 1. Govorio je podjednako dobro nemački i italijanski, a engleski sa jakim nemačkim naglaskom. Na francuskom je znao par rečenica. Pisma koja je pisao vrlo retko, pisao je na srpskom, ćirilicom. Običnom, grafitnom, dobro zarezanom olovkom. Dugo vremena nije govorio srpski, jer nije imao s kim - ponekad je ležeći u krevetu izgovarao naglas reči koje su mu dolazile u svest. Imena gradova, reka, ženska imena, psovke.

Naručio je još jedan kapučino, i zapalio treću cigaru bez filtera.

Pojavio se gazda kafea. Proćelav, oniži Grk iz Soluna. Nosio je teget platnenu kecelju na bele pruge, i majicu kratkih rukava. Kad ga je ugledao, prišao mu je, pružio ruku.

Kako je, srpski prijatelju, kako ide?

Evo malo. Sad sam završio. Nije loše.

Imam poruku za tebe, kazao mu je Grk.

Livorno se nasmejao.

Šališ se, reče mu. Znao je da nije imao ko da ga traži.

Ne šalim se. Tražila su te neka dvojica iz Beograda. Rekli su da se znate 20 godina, i da si im rekao da mogu ovde da te potraže. Voze crni ford, stari taunus sa holandskim tablicama i kažu da se niste videli od 1987.

Kako izgledaju?

Pa, šta znam da ti kažem. Tako... kao ti. Kratko podšišani, izbrijani, u kožnim jaknama, visoki. Naočare za sunce. Rekli su da su u prolazu, da žure za Dansku i da će te potražiti opet, kada se budu vraćali. Kažu da ti duguju nešto.

A kad se vraćaju?

E to ne znam. To nisu rekli.

Livorno se zamislio ko bi to mogao da bude.

Platio je, izašao iz kafea i odvezao se kući. Popeo se na potkrovlje, spustio roletne, istuširao i legao.

Imao je pred sobom dva slobodna dana.

23.

**MIŠEL JE, POSLE TRIDESET DANA, IZAŠAO IZ SAMICE.** Smršao je malo, ali se osećao mnogo jače nego kad je ušao u nju.

Ponovo je bio u paviljonu CE, odeljenju pod strogim nadzorom. Sve vreme zatvorenima je jedna ruka bila vezana za leđa i imali su pratnju stražara. Odeljenje je bilo je odeljenje povratnika i ubica.

Poslednji put Mišel je dobio kaznu trideset dana samice, zbog pokušaja napada na stražara. Tih dana bio je izuzetno uznemiren, i nije mogao da se kontroliše. Sad, kad se ponovo vratio, izgledao je pribrano. Govorio je tiho, bez ikakvog izraza na licu.

Njih 12, koliko ih je trenutno bilo u CE odeljenju, ručali su odvojeno od ostalih zatvorenika. Obično kada bi svi drugi završili njih su vodili na obrok, u koloni po jedan. I to je bio deo kazne. Da jedu izdvojeni kao psi.

Seli su za velike trpezarijske stolove i počeli da jedu.

Rekli su mu šapatom, da je Zoki Čarapan obećao da će danas ubiti Mileta Drota, čuvara koji mu je u nedelju jutro, pred robijaškim strojem, opsovao majku.

Iznenada jedan od robijaša počeo je da povraća po trpezarijskom stolu. Kriknuo je i strovalio se; stražari su mu pritrčali jer su pomislili da je nešto progutao. Često su se gutale i velike i male kašike na CE odeljenju.

Odjednom je nastao metež. Zoki Čarapan, velike kockaste glave i rošavog lica, preskočio je trpezarijski sto, kao velika ljudska mačka, i prvog stražara do sebe udario kašikom koju je imao u levoj šaci. Udario ga je iznad grkljana, rasekao ga, šiknula je krv, i ovaj je zakrkljao;

strovalio se kao vreća peska. Trenutak kasnije, udario ga je nogom između nogu, punom snagom. Volejom. Stražar se presamitio, pobledeo i počeo da povraća čistu krv. Crvenu, svežu, bistru. Kao sok od borovnice. Mišel je bio odmah do njega, i video je šta se desilo. Nije se ni pomerio.

Nemoj Zoki, ubićeš ga - viknuo je. Nemoj bata Zoki, molim te...Nemoj brate već ležiš za ubijene.

Bilo je kasno. Uvek je kasno kad ubica krene. Zoki je urliknuo kao životinja, stežući krvavu kašiku u ruci. Tada su ih preostali stražari saleteli pendrecima. Udarali su gde su stigli. Zazvonio je alarm. Začule su se sirene za uzbunu. Padali su plastični beli tanjiri, letele su plastične čaše sa mlakom vodom koja se prolivala po prljavom linoleumu, parčići crnog bajatog hleba kotrljali su se po podu.

Par minuta kasnije u trpezariju je pristiglo policijsko pojačanje. Počela je žestoka tuča-na jednoj strani 12 zatvorenika sa vezanom rukom na leđima, a na drugoj petnaestak stražara sa dugim kožnim pendrecima. Zatvorenici su se tukli više nogama nego rukama i udarali su glavom, bez trunke straha. U tom trenutku u trpezariju je utrčao načelnik smene. Skinuo je kapu i protiv pravila, izvukao pištolj iz futrole, i drškom udarao koga je stigao. U čelo, u vilicu, u potiljak - nije gledao gde udara. Ispalio je par hitaca u vazduh, zapravo u plafon iznad njih.

Mišel je klečao na kolenima. Krv mu se slivala niz lice, prednji zubi su mu bili polomljeni. Stenjao je od bolova, i gutao sopstvenu svežu krv. Uspeo je da se dovuče do vrata kad je začuo pomoćnika smene kako sumanuto viče: „Pucaj.. pucaj u stoku, majku im jebem robijašku... Potamani ih, seme im jebem, da ih više nikad ovaj svet ne vidi...“

Mišel se okrenuo. Video je Đavola kako mu prilazi. Potrčao je ka njemu. Đavo ga je stegao liscama sa namerom da ga uguši. Debelo lice se zacrvenelo. Mišel ga je udario glavom po sred lica. Prvo mu je slomio nos, onda su popucale usne. Mišel je udarao i dalje. Nije mogao da se zaustavi. Nekoliko čuvara je skočilo na njega i oborilo ga na pod. Udarali su ga besomučno. Pendrecima, pištoljima, čizmama... Mišel nije prestajao; sve dok je bio pri svesti, mlatio je oko sebe.

O toj pobuni u zatvoru, ništa nigde nije zvanično zabeleženo. Bilo je pet mrtvih. Dva službena lica i tri zatvorenika. Kompletno CE odeljenje, preostalih 9 okorelih, dobili su po 90 dana samice, i pokrenut je krivični postupak za višestruko ubistvo sa predumišljajem.

Šest meseci kasnije, četvorica od njih, osuđeni su na smrt streljanjem. Posle prve žalbe, kazna je preinačena u dvadeset godina zatvora, i zatvorenici su raspoređeni u različite zatvore po zemlji.

Mišel je tačno na dan suđenja napunio 35 godina. Kada izađe na slobodu, za dvadeset godina, imaće 55 godina života, i trideset godina robije. Kada se ovo dogodilo, imao je još šest meseci do kraja prve kazne.

Setio se šta mu je jednom rekao Laci, stari robijaš, iz Niša. „Kada budeš imao više godina u mardelju nego na slobodi, onda si postao prava robija“.

Setio se šta mu je jednom rekao Rade, lopov iz Belgije. „Ti treba da ubijaš robiju, a ne ona tebe“.

Ušao je u samicu, i pre nego što će se zalupiti vrata za njim, naglas im je opsovao majku pandursku.

Kad izađe, imaće 55 godina. Ako ikad izađe.

24.

**DVADESET KILOMETARA NA JUG OD CENTRA GRADA**, na ivici sela, stajala je nova, bela kuća.

Počelo je da sviće. U potkrovlju, kroz spuštene roletne videlo se svetlo. U sredini sobe, nalazio se veliki sto za karambol bilijar. U jednom uglu nalazio se mali bar, a u drugom džuboks. Ništa drugo.

Zoro je stajao pored stola sa štapom u ruci. Pepeljara ugrađena u ivicu stola bila je prepunjena. Otvorena flaša viskija na baru, bila ja dopola ispijena.

Zoro je bio na početku pete decenije. Bio je visok, sa dugom puštenom kosom. Plave, prozirne oči. Beo u licu, punih usana i krivog nosa. Na levoj ruci imao je tešku, srebrnu narukvicu.

Na zidu, do prozora, bio je telefon. Kao da iščekuje poziv od nekoga u ovako sitne sate.

Svake nedelje, petak i subotu provodio je igrajući bilijar. Petak popodne zaustavio bi auto ispred prodavnice na izlazu iz grada, i kupio litar viskija i boks cigara. Igrao je satima u tišini. Živeo je sam i igrao je sam.

Obično je odlazio u krevet nešto posle četiri. Spavao bi dva sata, a onda bi ravno dvadeset minuta proveo pod tušem. Pogledao bi vesti u sedam na TV-u i počeo da se priprema za lov. Uzeo bi dvocevku, nešto hrane i nekoliko pakovanja municije.

Seo je u džip, pozvao psa koji je uskočio na sedište do njega i odvezao se u šumu.

Vratio se kasno uveče, sav iskisao.

Petnaest minuta pre nego što se vratio, telefon u potkrovlju dugo je zvonio. Zvala je žena njegovog kuma, da mu kaže da je kum u zatvoru. Noćas je kod Brankovog mosta izrešetao trojicu. Htela je da zajedno odu ujutru kod advokata.

Zoro je seo pored otvorenog prozora. Nije mogao da zna da je bilo ko zvao.

Počela je kiša.